Obama'dan Tahran'a üstü kapalı mesaj

Ortadoğu'da enerji kartları yeniden karılıyor

Bahadır Selim DİLEK

ANKARA - ABD'nin yeni Başkanı **Barack Obama**'nın, Beyaz Saray'a yerleşmeden önce İran'a ilişkin yaptığı bir açıklama, siyasal açıdan yankı bulsa da yeni dönemde özellikle Ortadoğu'da enerji kartlarının yeniden dağıtalacağının önemli ipuçlarını verdi.

Barack Obama'nın, 9 Ocak'ta yaptığı **"Seçim kampanyaları sırasında İran'ın, ABD'nin güvenliği açısından gerçek bir tehdit olduğunu söylemiştim. Güvenlik konusunda amaca ulaşmak için diplomasiye öncelik verilmesi fikrinde olduğumu da belirtmiştim. Sanırım bu, benim ve ekibimin dış politikadaki yaklaşımımızı yansıtıyor"** yönündeki kısa açıklaması ilk aşamada, İran'ın nükleer dosyası ve Ortadoğu politikası konularında çağrışım yapmıştı.

Obama, İran halkının beklentilerini boşa çıkarmamak için bir işaret vermek istediklerini söylemiş, İran'dan uluslararası bir oyuncunun takınacağı bir davranış beklediklerini vurgulamış, ve bu yöndeki politika değişikliği için hazırlıkların sürdüğünü dile getirmişti...

Bu cümleler, Ortadoğu'da enerji satrancını iyi bilen çevrelerde, **"ABD yönetimi enerji kartlarını yeniden dağıtmak istiyor"** şeklinde yorumlandı.

Üstelik, Eski Almanya Başbakanı **Gerhard Schröder**'in, Hazar doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya transferini öngören Nabucco hattı konusunda ABD'nin İran seçeneğine muhalefetinin Barack Obama'nın başkanlık koltuğuna oturmasının ardından kalkabileceğini söylemesi de dikkat çekiciydi.

Aslına bakıldığında Avrupa'nın can simidi olarak görülen Nabucco'ya doğalgazın nereden sağlanacağı konusunda belirsizlik bulunuyor.Uzun süreden buyana İran'ın bu konuda bir seçenek olduğunu belirtiliyordu.

Analistlere göre Batı ile çatışma halinde izole olmuş bir İran, Rusya için eşi bulunmaz bir nimetti ve Bush yönetiminin olumsuz tavrı nedeniyle bugüne kadar Tahran'dan gaz sevkiyatını gerçekleştirilememişti.

Barack Obama yönetiminin ise İran ile ilişkilerde enerji konusunu da ön planda tutmakta olduğu biliniyor. Hatta, Tahran-Washington hattındaki siyasal gerginlik bir yana, ABD'nin uzun süreden bu yana İran'ın doğalgazını ve petrolünü uluslararası sisteme entegre etme arayışında olduğu da gizlenen bir gerçek değil. Obama'nın İran'a yönelik yeni yaklaşımında enerji diplomasisine ağırlık vermesi bekleniyor.

Bu noktada zaten, Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasında sadece yaklaşım farkı bulunuyordu. Bush yönetimi ve yeni muhafazakarlar İran'ın baskı altında tutularak rejiminin değişitilmesi ya da en azından Batı'ya tehdit oluşturmayacak şekilde evrilmesinin sağlanması yönünde politika izlerken; Demokratlar İran'a daha ılımlı bir yaklaşım içinde bulunmaya özen gösteriyorlar. Ancak ABD'nin bütünsel olarak Tahran'a yönelik stratejik yaklaşımı, İran'ın enerji kaynaklarının Rusya'nın ihraç ettiği enerjiye alternatif oluşturması yönünde şekillenmeye başladı.

Tahran yönetiminin bölgesel satrancı çok iyi oynaması ve ABD karşısında pazarlık marjını özenle koruması, Washington yönetiminin bu konuda istediği adımları atmasına engel olmuştu.

İşte bu noktada Barack Obama yönetiminin, İran'ın hem doğalgazının hem de petrolünün uluslararası sisteme entegre edilmesinde daha şanslı olduğu görüşü öne çıkmaya başladı. Yapılan değerlendirmelere göre, ABD özellikle Irak doğalgazını Batı sistemine yani Nabucco'ya bağlamak için yoğun çaba içine girdi. Ancak bu yaklaşımın, İran doğalgazı ile de desteklenmesi gerekiyor. Ancak bu tür kapsamlı bir yaklaşım ile Avrupa'nın Rusya'ya olan doğalgaz bağımlılığında pazarlık şansı Batılı ülkelerin lehine çevrilebilecek.

İran da bunun farkında olduğu için hem Avrupa hem Rusya hem de ABD ile çok taraflı oynayıp, hem kendi rejimini meşrulaştırmak hem de uluslararası sistemini kendi lehine şekillendirmek istiyor.

Bu durum, Bush yönetimi süresince Ortadoğu'da bir enerji kısırdöngüsü yarattı. Ne İran adım attı ne de ABD, Tahran'a yönelik baskı politikasından vazgeçti. İran uluslararası sistem içinde ABD'nin istediği biçimde rol almayınca da, Washington'un Avrupalı müttefikleri Rusya'nın karşısında güçsüz kaldı.

> Barack Obama yönetiminin İran ile ilişkilerde enerji konusunu ön planda tutmakta olduğu biliniyor. Hatta, Tahran-Washington hattındaki siyasal gerginlik bir yana, ABD'nin uzun süreden buyana İran'ın doğalgazını ve petrolünü uluslararası sisteme entegre etme arayışında olduğu da gizlenen bir gerçek değil. Obama'nın İran'a yönelik yeni yaklaşımında enerji diplomasisine ağırlık vermesi bekleniyor.

Barack Obama, ABD'nin Rusya'ya karşı politikasını da gözden geçireceğini, **"21'inci yüzyılın tehditlerine karşı yeni ortaklıklar inşa edeceğim. Terörizm, nükleer silahların yayılması, fakirlik, soykırım, iklim değişikliği ve hastalıklara karşı"** diyerek ortaya koymuştu.

Oysa, Irak doğalgazının yanı sıra İran doğalgazının da - bu ülkeye yapılacak iyi bir yatırımla - Avrupa'ya ulaştırılması, hem Avrupa Birliği'nin hem de ABD'nin eline Rusya'ya karşı önemli ölçüde güçlendirecekti. Böylece, ABD'nin Batılı müttefiklerinin doğalgaz bağımlılığı büyük ölçüde azalacak, bu da siyasal açıdan hem AB'nin hem de ABD'nin Moskova karşısında önünü açacaktı.

Ancak, ABD'deki iki dönemlik Bush yönetimi bu tabloya zemin hazırlamayamadı. Şimdi ise dikkatler Barack Obama'ya çevrildi. Obama, enerji konusunda radikal adımlar atabileceğini, kabine aldığı yeni enerji bakanıyla zaten göstermişti.

Barack Obama, 1997 Nobel Fizik Ödülü nün sahibi **Steven Chu**'yu Enerji Bakanı olarak atadı. ABD'nin geçmişteki enerji bakanlarının aksine Chu ne politikacı, ne petrolcü, ne asker kökenliydi.

Dünyayı en fazla kirleten, dolayısıyla da küresel ısınmanın baş sorumlusu olan Amerika'nın enerji politikası, son birkaç yılını küresel ısınmayla mücadeleye adamış bir bilim adamına teslim etmesi, dünya kamuoyunda şaşkınlık yaratsa da, yeni yönetimin bu konuya yaklaşımının da göstermiş oldu.

60 yaşındaki Chu, lazer ışınlarıyla atomu soğutma ve tutma metodları üzerine nükleer fizik alanında yaptığı çalışmayla 1997'de Nobeli almış. Ancak daha sonra küresel ısınmayla mücadeleye yönelmiş ve Stanford'dan ayrılarak 2004'te Kaliforniya Üniversitesi'ne bağlı Lawrence Berkeley Ulusal Laboratuvarı'nın başına geçmişti. Burada araştırmaların yönünü tamamen temiz enerjiye çeviren Chu, enerji verimliliği, güneş enerjisi ve biyoyakıt teknolojisi konusunda çığır açacak araştırmaların önünü açmıştı.

Obama'nın İran'a enerji konusundaki yeni yaklaşımı Türkiye açısından da büyük önem taşıyor. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Hilmi Güler**, Barack Obama döneminin Türkiye'nin enerji politikalarına olumlu etkileri olacağını söyleyip bu konuda Ankara'nın iyimser olduğunu açıklamıştı.

İran'dan Türkiye üzerinden Avrupa'ya uzanacak hatta atıfla Güler, doğalgazda arz güvenliğinin sağlanması gerektiğini belirtmiş, İran gazına Türkiye'nin de, Avrupa'nın da ihtiyacı olduğunu vurgulamıştı. Güler, Obama ile birlikte Amerika'nın söz konusu hatta olumsuz bakışında yumuşama beklediklerini dile getirmiş, **"İki ülke, bölge ve dünya enerji sektörlerine yansımalan olacak bir çalışma bu"** demişti.

Ankara'da nihai olarak **"Washington İran kartını kendi avantajı için kullanmazsa, Karadeniz'den Ural Dağlarına kadar uzanan bir Rus etki alanına karşı direnemez. Bunun yolu; ABD'nin İran gazının Avrupa'ya taşınmasına ve İran'ın Kafkaslarda güvenlik ve istikrar görüşmelerine dahil olmasına yönelik itirazlarından vazgeçmesidir. Amerika, İran gazıyla desteklenen yeni boru hatlarının yapımını kabul etmek zorundadır"** görüşü ağırlık kazanmaya başladı. ■